

सुदूरपश्चिम विश्वविद्यालय
शिक्षाशास्त्र सङ्काय
सत्रप्रणालीमा आधारित नेपाली शिक्षा स्नातक कार्यक्रम

पाठ्यांश शीर्षक : नेपाली नाटक र एकाइकी

विषय सङ्केत नं. :Nep.Ed.233

तह : स्नातक

सत्र : तृतीय

विषयको प्रकृति : सैद्धान्तिक

जम्मा पाठ्यब्धिटा : ३

शिक्षण घन्टी : ४८

१. पाठ्यांश परिचय

प्रस्तुत पाठ्यांश शिक्षाशास्त्र सङ्कायको सत्रप्रणाली (आठ सेमेस्टर) मा आधारित बी.एड. कार्यक्रमको नेपाली शिक्षा मूल विषय लिई अध्ययन गर्न चाहने विद्यार्थीहरूका लागि तयार पारिएको हो। यसमा नाटक र एकाइकीका सैद्धान्तिक अवधारणा, विधागत स्वरूप र आधारभूत तत्त्वहरू, नेपाली नाटक एकाइकीको विकासक्रम विभिन्न मोड तथा तिनका प्रवृत्ति, नेपाली नाटक र एकाइकीका समसामयिक प्रवृत्ति र प्रयोग, प्रतिनिधि नाटक र एकाइकीकारका प्रवृत्तिगत विशेषता तथा तिनका प्रतिनिधि नाटक र एकाइकीहरूको अध्ययन जस्ता विषयवस्तु समावेश गरिएका छन्। यस पाठ्यांशको अध्ययनबाट नाटक र एकाइकीका सैद्धान्तिक पक्षका साथै नेपाली नाटक र एकाइकीसम्बन्धी ज्ञान र सिपको विकास हुने अपेक्षा राखिएको छ।

२. साधारण उद्देश्य

यस पाठ्यांशको अध्ययन पश्चात् विद्यार्थीहरू निम्नलिखित कार्य गर्न सक्षम हुनेछन् :

- क) नाटक र एकाइकीको सैद्धान्तिक परिचय र परिभाषा दिन,
- ख) नाटक र एकाइकीको विधागत स्वरूप पहिल्याउन,
- ग) नाटक र एकाइकीको वर्गीकरण गर्न,
- घ) नाटक र एकाइकीका तत्त्वहरूको वर्णन गर्न,
- ड) नाटक र एकाइकीको विकासक्रम, मोड र धारागत प्रवृत्तिहरूको जानकारी दिन,
- च) नेपाली नाटक र एकाइकीका उत्तरवर्ती प्रयोग र प्रवृत्तिहरू पहिल्याउन,
- छ) निर्धारित नाटक र एकाइकीहरूको कृतिगत विवेचना गर्न,
- ज) निर्धारित नाटक तथा एकाइकीका विशिष्ट पद्धतिको व्याख्या गर्न।

३. विशिष्ट उद्देश्य र पाठ्य विषयवस्तु

विशिष्ट उद्देश्य	विषयवस्तु
<ul style="list-style-type: none"> क) नाटकको विधागत स्वरूपको परिचय दिन, ख) पूर्वीय र पाश्चात्य नाट्यमान्यतामा नाटकको परिभाषा उल्लेख गर्न, ग) विभिन्न आधारमा नाटकको वर्गीकरण गर्न, घ) नाटकका तत्त्वहरूको वर्णन गर्न, 	<ul style="list-style-type: none"> एकाइ एक : नाट्यसिद्धान्त र नेपाली नाटकको विकासक्रम (घन्टी-१२) १.१ नाटकको सैद्धान्तिक अवधारणा <ul style="list-style-type: none"> १.१.१ नाटकको विधागतस्वरूप १.१.२ पूर्वीय तथा पाश्चात्य नाट्यमान्यतामा नाटकको परिभाषा १.१.३ नाटकको वर्गीकरण (विषयवस्तुगत स्वरूप, अन्तिम

<p>ड) गीति नाटको संरचनात्मक स्वरूपको परिचय दिन, च) आधुनिक नेपाली नाटको विकासक्रम पहिल्याउन छ) आधुनिक नेपाली नाटकका विविध मोड र धारागत प्रवृत्ति तथा उपलब्धिहरू उल्लेख गर्ने, ज) आधुनिक नेपाली नाटकका उत्तरवर्ती प्रयोग र प्रवृत्तिको चर्चा गर्ने,</p>	<p>परिणामि, आकारप्रकार र शैलीका आधारमा) १.१.४ नाटकका तत्त्वहरू : कथावस्तु, चरित्र, परिवेश संवाद, भाषाशैली, उद्देश्य, अभिनेयता, अड्क र दृश्य योजना १.१.५ गीतिनाटकको संरचनात्मक स्वरूपको परिचय १.२ नेपाली नाटकको विकासक्रम १.२.१ पृष्ठभूमि, प्राथमिक काल, माध्यमिक काल र आधुनिक काल १.२.२ आधुनिक नेपाली नाटकका प्रमुख धारा, प्रवृत्ति तथा उपलब्धि १.२.३ आधुनिक नेपाली नाटकका उत्तरवर्ती प्रयोग र प्रवृत्ति (२०३६ पछि)</p>
<p>क) प्रमुख नाटककारको परिचय र तिनका प्रवृत्तिगत विशेषता तथा योगदानको मूल्याङ्कन गर्ने, ख) 'मुटुको व्यथा' 'मसान' र 'हिमालपारि हिमालवारि' नाट्यकृतिका विशिष्ट पड्क्तिहरूको सप्रसङ्ग व्याख्या गर्ने, ग) तत्त्वगत आधारमा निर्धारित नाट्यकृतिहरूको विश्लेषण गर्ने।</p>	<p>एकाइ दुई : प्रमुख आधुनिक नेपाली नाटककार र तिनका नाटकको अध्ययन (घन्टी-१५)</p> <p>२.१ प्रमुख नाटककारको परिचय र तिनका प्रवृत्तिगत विशेषता २.२ 'मुटुको व्यथा' 'मसान' र 'हिमालपारि हिमालवारि' नाट्यकृतिका विशिष्ट पड्क्तिहरूको सप्रसङ्ग व्याख्या २.३ नाटकका तत्त्वका आधारमा निम्नलिखित नाट्यकृतिहरूको विश्लेषण २.४ निर्धारित नाटककार र तिनका नाटक २.४.१ बालकृष्ण सम : मुटुको व्यथा २.४.२ गोपालप्रसाद रिमाल : मसान २.४.३ विजय मल्ल : भोलि के हुन्दै ? २.४.४ माधवप्रसाद घिमिरे : हिमालपारि हिमालवारि</p>
<p>क) एकाइकीको स्वरूपगत परिचय र परिभाषा दिन, ख) विभिन्न आधारमा एकाइकीको वर्गीकरण गर्ने, ग) एकाइकीका तत्त्वहरूको उल्लेख गरी तिनको परिचय दिन, घ) एकाइकी र नाटकबिचको भिन्नता पहिल्याउन।</p>	<p>एकाइ तीन : एकाइकीको सैद्धान्तिक परिचय (घन्टी ५)</p> <p>३.१ एकाइकीको स्वरूपगत परिचय र परिभाषा ३.२ एकाइकीको वर्गीकरण ३.३ एकाइकीका तत्त्वहरू : संरचना, कथानक, चरित्र, परिवेश, संवाद, उद्देश्य, भाषाशैली, मञ्चनीयता र शीर्षक ३.४ एकाइकी र नाटकबिच भिन्नता</p>
<p>क) एकाइकीको प्रारम्भ र विकासको चर्चा गर्ने, ख) नेपाली एकाइकीको विकासक्रमको वर्णन गर्ने, ग) नेपाली एकाइकीका प्रमुख मोड, धारागत प्रवृत्ति एवम् उपलब्धिहरूको चर्चा गर्ने, घ) नेपाली एकाइकीका उत्तरवर्ती एवम् समसामयिक प्रयोग र प्रवृत्ति ठम्याउन।</p>	<p>एकाइ चार : आधुनिक नेपाली एकाइकीको विकासक्रम(घन्टी ४)</p> <p>४.१ नेपाली एकाइकीको प्रारम्भ र विकास ४.२ नेपाली एकाइकीको विकासक्रम र त्यसका प्रमुख मोड, धारागत प्रवृत्ति एवम् उपलब्धि ४.३ आधुनिक नेपाली एकाइकीका उत्तरवर्ती प्रयोग र प्रवृत्ति ४.४ आधुनिक नेपाली एकाइकीको समसामयिक प्रयोग र प्रवृत्ति (२०६० यता)</p>
<p>क) निर्धारित एकाइकीकारको परिचय दिई तिनका विशेषता पहिचान गर्ने,</p>	<p>एकाइ पाँच : प्रमुख एकाइकीकार र तिनका एकाइकीको अध्ययन (घन्टी १२)</p> <p>५.१ प्रमुख एकाइकीकारको परिचय र प्रवृत्तिगत विशेषता ५.२ मरुभूमिका लेखक, क्रान्तिको पृष्ठभूमि र म भनेको हामी</p>

- ख) 'मरुभूमिका लेखक', 'क्रान्तिको पृष्ठभूमि' र 'म भनेको हामी' एकाइकीका विशिष्ट पड्क्तिहरूको सप्रसङ्ग व्याख्या गर्ने ।
- ग) एकाइकी तत्त्वहरूका आधारमा निर्धारित एकाइकीको विश्लेषण गर्ने ।

- एकाइकीका विशिष्ट पड्क्तिहरूको सप्रसङ्ग व्याख्या
- ५.३ एकाइकी तत्त्वहरूका आधारमा निम्नलिखित एकाइकीको विश्लेषण
- ५.४ प्रतिनिधि एकाइकीकार र तिनका एकाइकी
- ५.४.१ हृदयचन्द्रसिंह प्रधान : मरुभूमिका लेखक
- ५.४.२ गोविन्दबहादुर मल्ल गोठाले : क्रान्तिको पृष्ठभूमि
- ५.४.३ भीमनिधि तिवारी : साँढे
- ५.४.४ मोहनराज शर्मा : अब बाँझो हुन्न
- ५.४.५ गोपाल पराजुली : गोलार्द्धका दुई छेउ
- ५.४.६ अशेष मल्ल : म भनेको हामी

४. शिक्षण प्रक्रिया

प्रस्तुत पाठ्यांश मुख्यतः सैद्धान्तिक प्रकृतिको भएकाले यसको शिक्षणमा व्याख्यान, प्रश्नोत्तर, प्रदर्शन, छलफल, परियोजना, पुस्तकालय कार्य, खोज, कक्षा प्रस्तुति जस्ता विभिन्न विधि अवलम्बन गरिनेछ । शिक्षण कार्यमा यथेष्ट उदाहरणहरूको उपयोगमा र विद्यार्थीहरूको सहभागितामा जोड दिइनेछ । नेपाली नाटक र एकाइकीका विविध पक्षको विस्तृत जानकारी यसमा अपेक्षित भएकाले सोअनुरूपका पाठ्यसामग्री र पाठ्यपत्रहरूको पठन र छलफलमा विशेष ध्यान दिनुपर्नेछ ।

५. आन्तरिक मूल्याइकन ४०%

यस पाठ्यांशको आन्तरिक मूल्याइकन शिक्षकद्वारा निम्न गतिविधिहरूको आधारमा सञ्चालन गरिनेछ :

क) कक्षा गतिविधिहरूमा उपस्थिति र सहभागिता :

५+५ = १० अड्क

ख) मूल्याइकन (असाइनमेन्ट) १ : प्रतिविम्बात्मक टिप्पणीहरू र कक्षा प्रस्तुतीकरण : ५+५=१० अड्क

(प्रत्येक एकाइको अन्तमा शिक्षकले दिएका २ देखि ४ प्रश्नमा प्रतिविम्बात्मक

टिप्पणीहरू र तीमध्ये कुनै दुईको प्रस्तुतीकरण)

ग) मूल्याइकन (असाइनमेन्ट) २ : अध्ययनपत्र, निबन्ध, परियोजना र अन्तर्वार्ता : ५+५ = १० अड्क

(विद्यार्थीहरूले छानेका तथा शिक्षक एव. अन्तर्वार्ताद्वारा अनुमोदित गरिएका नाटक वा

एकाइकीका विषयहरूमा तार्किक निबन्ध, अध्ययनपत्र वा परियोजना)

घ) मध्यसत्र परीक्षा :

१० अड्क

६. बाह्य मूल्याइकन ६०%

सत्रको अन्त्यमा परीक्षा नियन्त्रण कार्यालयले यस पाठ्यांशको निम्नानुसार बाह्य मूल्याइकनमा आधारित लिखित परीक्षा सञ्चालन गर्नेछ :

प्रश्नका प्रकारहरू	सोधिने जम्मा प्रश्नहरू	जवाफ दिनुपर्ने प्रश्नहरूको सङ्ख्या र अड्कभार	कुल पूर्णाइक
समूह 'क' बहुवैकल्पिक	१० ओटा प्रश्न	१०x१	१०
समूह 'ख' सङ्क्षिप्त उत्तरात्मक	दुइटा अथवा सहित ६ ओटा प्रश्न	६x५	३०
समूह 'ग' लामो उत्तरात्मक	एउटा अथवा सहित २ ओटा प्रश्न	२x१०	२०

७. सन्दर्भसामग्री

क) पाठ्यपुस्तक

घिमिरे, माधवप्रसाद (२०५४), हिमालपारि हिमालवारि, महाकाली घिमिरे (एकाइ २ का लागि)।
तिवारी, भीमनिधि (२०११), एकाइकी प्रलव, : तिवारी प्रकाशन (एकाइ ५ का लागि)।
पराजुली, गोपाल (२०३६), गोलार्धका दुई छेउ, साभा प्रकाशन (एकाइ ५ का लागि)।
मल्ल, अशोष (२०४५), अनादिक्रम, साभा प्रकाशन, (एकाइ ५ का लागि)।
रिमाल, गोपालप्रसाद (२००२), मसान, साभा प्रकाशन (एकाइ २ का लागि)।
शर्मा मोहनराज (२०६१), उताको बाघ, : जगदम्बा प्रकाशन (एकाइ ५ का लागि)।
सम, बालकृष्ण (१९८६), मुटुको व्यथा, रत्न पुस्तक भण्डार (एकाइ २ का लागि)।

ख) सहायक पुस्तक

अधिकारी, रामलाल (सन् १९७७), नेपाल एकाइकी यात्रा, नेपाली साहित्य सम्मेलन।
आचार्य, व्रतराज (२०६७), आधुनिक नेपाली नाटक, साभा प्रकाशन।
पोखरेल, रामचन्द्र (२०६२), नेपाली नाटकःसिद्धान्त र समीक्षा, विद्यार्थी पुस्तक भण्डार।
पौडेल, राजेन्द्र (२०६८), केही सञ्चरण :केही विचरण, हिमशिखर प्रकाशन।
भण्डारी, पारसमणि र अन्य (२०६६), नेपाली गच्छ र नाटक, विद्यार्थी पुस्तक भण्डार।
मल्ल अशोष (२०५७), समकालीन नेपाली नाटक, साभा प्रकाशन।
शर्मा, विन्दु (२०६२), गीतिनाटककार राष्ट्रकवि घिमिरे, अक्सफोर्ड इन्टरनेशनल पब्लिकेशन।

सुदूरपश्चिम विश्वविद्यालय
शिक्षाशास्त्र सङ्काय
सत्रप्रणालीमा आधारित नेपाली शिक्षा स्नातक कार्यक्रम

पाठ्यांश शीर्षक : नेपाली कवि र कविता

विषय सङ्केत नं. :Nep.Ed.234

तह :स्नातक

सत्र :तृतीय

विषयको प्रकृति : सैद्धान्तिक

जम्मा पाठ्यघट्टा : ३

शिक्षण घन्टी : ४८

१. पाठ्यांश परिचय

प्रस्तुत पाठ्यांश शिक्षाशास्त्र सङ्कायको सत्र प्रणाली (आठ सेमेस्टर) मा आधारित बी.एड. कार्यक्रमको नेपाली शिक्षा मूल विषय लिई अध्ययन गर्न चाहने विद्यार्थीहरूका लागि तयार पारिएको हो । यस पाठ्यांशमा नेपाली साहित्यका कविता विधाका प्रमुख कविका प्रवृत्ति तथा निर्धारित कविताको परिचय, आस्वादन, विकासक्रम, कृतिविवेचना र प्रासङ्गिक व्याख्यासम्बन्धी सैद्धान्तिक एवम् प्रायोगिक ज्ञान र क्षमता विकास गर्ने दृष्टिकोण राखिएको छ । यसबाट विद्यार्थीहरूमा नेपाली भाषाशिक्षणका क्रममा कविता विधाको उपयोग गर्ने कौशलको समेत विकास हुने अपेक्षा गरिएको छ ।

२. साधारण उद्देश्य

यस पाठ्यांशको अध्ययनपछि विद्यार्थीहरू निम्नलिखित उद्देश्य हासिल गर्न सक्षम हुनेछन् :

- क) विधागत दृष्टिले कविताको सैद्धान्तिक परिचय दिन,
- ख) नेपाली कविताको विकासक्रमका विभिन्न मोड, धारा र प्रवृत्तिहरूको वर्णन गर्न,
- ग) नेपाली प्रमुख कविका कवितात्मक प्रवृत्तिहरू पहिल्याउन र
- घ) निर्धारित कविता, गीत र गजलहरूको आस्वादन, अध्ययन र तत्त्वगत आधारमा व्याख्या विवेचना गर्न,
- ड) निर्धारित कविता, गीत र गजलका विशिष्ट पद्धतिको सप्रसङ्ग व्याख्या गर्न ।

३. विशिष्ट उद्देश्य र पाठ्य विषयवस्तुको विवरण

विशिष्ट उद्देश्य	पाठ्यवस्तुको विवरण
<ul style="list-style-type: none"> क) कविताको विधागतस्वरूपको परिचय दिन, ख) कविताका पूर्वीय र पाश्चात्य परिभाषा बताउन, ग) कविता विभिन्न आयामगत प्रकारको वर्णन गर्न, घ) कविताका तत्त्वहरूको परिचय दिन, ड) गीत र गजलका संरचनात्मक स्वरूपको परिचय दिन, च) नेपाली कविताको पृष्ठभूमिको व्याख्या गर्न, छ) प्राथमिक कालीन नेपाली कविताका धारा र प्रवृत्तिहरू उजागर गर्न, ज) माध्यमिक कालीन नेपाली कविताका धारा र प्रवृत्तिगत 	<p>एकाइ एक : कविताको सैद्धान्तिक परिचय तथा नेपाली कविताको विकासक्रम (१२ घन्टी)</p> <p>१.१ कविताको सैद्धान्तिक परिचय</p> <p>१.१.१ कविताको विधागत स्वरूप</p> <p>१.१.२ पूर्वीय तथापाश्चात्य काव्यशास्त्रका सन्दर्भमा कविताको परिभाषा</p> <p>१.१.३ कविताका आयामगत प्रकार : लघुतम, लघु, मध्यम र बहुतम</p> <p>१.१.४ कविताका तत्त्व : शीर्षक, संरचना, लयविधान, भावविधान, भाषाशैली,</p>

<p>प्रमुख विशेषता खुट्टयाउन,</p> <p>भ) आधुनिक नेपाली कविताका विभिन्न धारा र प्रवृत्तिगत विशेषताहरूको परिचय दिन।</p>	<p>विम्बालङ्कार र प्रतीक, कथनपद्धति</p> <p>१.१.५ गीत तथा गजलको संरचनात्मक स्वरूप</p> <p>१.२ नेपाली कविताको विकासक्रम</p> <p>१.२.१ नेपाली कविताको पृष्ठभूमि</p> <p>१.२.२ प्राथमिक कालीन धारा र प्रवृत्तिहरू</p> <p>१.२.३ माध्यमिक कालीन धारा र प्रवृत्तिहरू</p> <p>१.२.४ आधुनिक कालीन धारा र प्रवृत्तिहरू</p>
<p>क) निर्धारित कविहरूको परिचय र तिनका कवितात्मक प्रवृत्तिहरू खुट्टयाउन,</p> <p>ख) निर्धारित कविताहरूको आस्वादनका साथै तत्त्वगत, संरचनागत तथा अन्य कलात्मक पक्षको विवेचना गर्न,</p> <p>ग) निर्धारित कविताका विशिष्ट पड्क्तिहरूको सप्रसङ्ग व्याख्या गर्न।</p>	<p>एकाइ दुई : प्रमुख कवि र तिनका कविता कृतिको अध्ययन-१ (पाठ्यग्रन्थी : १२)</p> <p>२.१ भानुभक्त आचार्य : प्रश्नोत्तर</p> <p>२.२ लेखनाथ पौड्याल : सत्य सन्देश</p> <p>२.३ लक्ष्मीप्रसाद देवकोटा : यात्री</p> <p>२.४ माधवप्रसाद घिमिरे : वैशाख</p> <p>२.५ गोपालप्रसाद रिमाल : प्रति</p> <p>२.६ भूपी शेरचन : म</p>
<p>क) समाविष्ट कविहरूको परिचय र तिनका कवितात्मक प्रवृत्तिहरू खुट्टयाउन,</p> <p>ख) पाठ्यक्रममा समाविष्टकविताहरूको आस्वादनका साथै तत्त्वगत, संरचनागत तथा अन्य कलात्मक पक्षको विवेचना गर्न,</p> <p>ग) निर्धारित कविताहरूका विशिष्ट पड्क्तिहरूको सप्रसङ्ग व्याख्या गर्न।</p>	<p>एकाइ तीन : प्रमुख कवि र तिनका कविता कृतिको अध्ययन-२ (घन्टी : १२)</p> <p>३.१ मोहन कोइराला : म सम्भन्ध</p> <p>३.२ विजय मल्ल : छोरीलाई मानचित्र पढाउँदा</p> <p>३.३ पारिजात : लाहुरेलाई एक रोगी प्रेमिकाको पत्र</p> <p>३.४ विमल निभा : गाउँ</p> <p>३.५ दिनेश अधिकारी : औसत मान्छे</p> <p>३.६ टेकराज पन्त : नदी र जीवन</p>
<p>क) निर्धारित गीतकारहरूको परिचय र तिनका प्रवृत्तिहरू खुट्टयाउन</p> <p>ख) निर्धारित गीतहरूको आस्वादनका साथै तत्त्वगत, संरचनागत तथा अन्य कलात्मक पक्षको विवेचना गर्न,</p> <p>ग) निर्धारित गीतहरूका विशिष्ट पड्क्तिहरूको ससन्दर्भ व्याख्या गर्न।</p>	<p>एकाइ चार : प्रमुख गीतकार र तिनका गीतको अध्ययन(घन्टी : ६)</p> <p>४.१ क्षेत्रप्रताप अधिकारी : म त लाली गुराँस भएछु</p> <p>४.२ कालीप्रसाद रिजाल : आँखा छोपी नरोऊ भनी</p> <p>४.३ किरण खरेल : मन्दिरमा छ कि मूर्तिमा माया</p> <p>४.४ जीवन शर्मा : सिमली छायामा</p> <p>४.५ विश्वनाथ प्रेम : छाडेर काम सारा</p>
<p>क) निर्धारित गजलहरूको परिचय र तिनका प्रवृत्तिहरू खुट्टयाउन</p> <p>ख) निर्दिष्ट गजलहरूको आस्वादनका साथै तत्त्वगत, संरचनागत तथा अन्य कलात्मक पक्षको विवेचना गर्न,</p> <p>ग) निर्दिष्ट गजलहरूका विशिष्ट पड्क्तिहरूको सप्रसङ्ग व्याख्या गर्न।</p>	<p>एकाइ पाँच : प्रमुख गजलकार तथा तिनका गजलको अध्ययन (घन्टी : ६)</p> <p>५.१ मोतीराम भट्ट : किन चाहियो</p> <p>५.२ ज्ञानुवाकर पौडेल : भित्र भित्रै रोई बाहिर</p> <p>५.३ बूँद राना : फेर्नलाई सधै लुगा</p> <p>५.४ ललिजन रावल : नखोलेरै राखिएको</p> <p>५.५ विजय सुब्बा : सपनाका अधीनमा</p> <p>५.६ श्रेष्ठ प्रिया पत्थर : देउता खोजन मन्दिर मस्जिद</p>

४. शिक्षण प्रक्रिया

प्रस्तुत पाठ्यांश मुख्यतः सैद्धान्तिक प्रकृतिको भएकाले यसको शिक्षणमा व्याख्यान, प्रश्नोत्तर, प्रदर्शन, छलफल, परियोजना, पुस्तकालय कार्य, खोज, कक्षा प्रस्तुति जस्ता विभिन्न विधि अवलम्बन गरिनेछ । शिक्षण कार्यमा यथेष्ट उदाहरणहरूको उपयोगमा र विद्यार्थीहरूको सहभागितामा जोड दिइनेछ । नेपाली कविताका विविध पक्षको सविस्तृत जानकारी यसमा अपेक्षित भएकाले सोअनुरूपका पाठ्यसामग्री र पाठ्यबहरूको पठन र छलफलमा विशेष ध्यान दिनुपर्नेछ । साथै कवितात्मक विधाको विश्लेषण र सप्रसङ्ग व्याख्याका केही नमुना प्रस्तुत गरी तदनुसार विद्यार्थीलाई व्याख्या विश्लेषण गर्न लगाइनेछ ।

५. आन्तरिक मूल्यांकन ४०%

यस पाठ्यांशको आन्तरिक मूल्यांकन शिक्षकद्वारा निम्न गतिविधिहरूको आधारमा सञ्चालन गरिनेछ :

क) कक्षा गतिविधिहरूमा उपस्थिति र सहभागिता : $5+5 = 10$ अंडक

ख) मूल्यांकन (असाइनमेन्ट) १ : प्रतिविम्बात्मक टिप्पणीहरू र कक्षा प्रस्तुतीकरण : $5+5=10$ अंडक
(प्रत्येक एकाइको अन्तमा शिक्षकले दिएका २ देखि ४ प्रश्नमा प्रतिविम्बात्मक टिप्पणीहरू र तीमध्ये कुनै दुईको प्रस्तुतीकरण)

ग) मूल्यांकन (असाइनमेन्ट) २ : अध्ययनपत्र, निबन्ध, परियोजना र अन्तर्वार्ता : $5+5 = 10$ अंडक

(विद्यार्थीहरूले छानेका तथा शिक्षक एवं अन्तर्वार्ताद्वारा अनुमोदित गरिएका विषयहरूमा कवितालेखन अध्ययनपत्र वा परियोजना)

घ) मध्यसत्र परीक्षा : 10 अंडक

६. बाह्य मूल्यांकन ६०%

सत्रको अन्त्यमा परीक्षा नियन्त्रण कार्यालयले यस पाठ्यांशको निम्नानुसार बाह्य मूल्यांकनमा आधारित लिखित परीक्षा सञ्चालन गर्नेछ :

प्रश्नका प्रकारहरू	सोधिने जम्मा प्रश्नहरू	जवाफ दिनुपर्ने प्रश्नहरूको सङ्ख्या र अंडकभार	कुल पूर्णांक
समूह 'क' बहुवैकल्पिक	१० ओटा प्रश्न	१०×१	१०
समूह 'ख' सङ्क्षिप्त उत्तरात्मक	दुइटा अथवासहित ६ ओटा प्रश्न	६×५	३०
समूह 'ग' लामो उत्तरात्मक	एउटा अथवासहित २ ओटा प्रश्न	२×१०	२०

७. सन्दर्भसामग्री

क) प्रमुख पाठ्यसामग्री

अधिकारी, दिनेश (२०६७), सीमान्त सप्तना, साभा प्रकाशन (पाठ्यकृतिका लागि सम्बन्धित अंश) ।

आचार्य, भानुभक्तको (१९१०), प्रश्नोत्तरमालाका / <https://www.kavitakosh.org/kk/भानुभक्त@आचार्य>

कोइराला, मोहन (२०३०), मोहन कोइरालाका कविता, साभा प्रकाशन (पाठ्यकृतिका लागि) ।

खरेल, किरण (२०७९), ए दूरका सितारा, बुकहिल प्रकाशन (पाठ्यकृतिका लागि सम्बन्धित अंश) ।

धिमिरे, माधवप्रसाद (२०६०), चैत-वैशाख, साभा प्रकाशन (पाठ्यकृतिका लागि सम्बन्धित अंश)।
देवकोटा, लक्ष्मीप्रसाद (२०१६), भिखारी, साभा प्रकाशन (पाठ्यकृतिका लागि सम्बन्धित अंश)।
निभा, विमल (२०४०), आगोनेर उभिएको मानिसफाइन प्रिन्ट (पाठ्यकृतिका लागि सम्बन्धित अंश)।
पत्थर, श्रेष्ठ प्रिया, (२०५९), पत्थरका प्रलापहरू, सुदूर पश्चिमाञ्चल साहित्य समाज।
पन्त, टेकराज (२०८०), तिमी बिनाको म, स्वयम् (पाठ्यकृतिका लागि सम्बन्धित अंश)।
पौडचाल, लेखनाथ (२०१०), लालित्य (भाग-१), साभा प्रकाशन (पाठ्यकृतिका लागि सम्बन्धित अंश)।
पौडेल, ज्ञानुवाकर (२०४९), खण्डहर नयाँ नयाँ, साभा प्रकाशन (पाठ्यकृतिका लागि सम्बन्धित अंश)।
प्रेम, विश्वनाथ (सन् २०१५), छाडेर काम सारा, <https://www.youtube.com/watch?v=3RUHy6zCsHA>
बन्धु, चूडामणि (सम्पा.) (२०६७), साभा कविता, साभा प्रकाशन (पाठ्यकृतिका लागि)।
राना, बूँद (२०६४), चल्दै छ जिन्दगी, अनाम मण्डली (पाठ्यकृतिका लागि सम्बन्धित अंश)।
रिमाल, गोपालप्रसाद (२०२०), आमाको सपना, साभा प्रकाशन।
शर्मा, जीवन (२०५७), रक्तिमका गीतहरू, नेपाल सांस्कृतिक प्रतिष्ठान (पाठ्यकृतिका लागि)।
शेरचन, भूपी (२०४६), घुम्ने मेचमाथि अन्धो मान्धे, साभा प्रकाशन (पाठ्यकृतिका लागि)।
सुब्बा, विजय (२०५७), विजय सुब्बाका गीत र गजलहरू, स्वरूप अभियान (पाठ्यकृतिका लागि)।

ख) सन्दर्भ सामग्री

उपाध्याय, केशवप्रसाद (२०५०), विचार र व्याख्या, साभा प्रकाशन।
उपाध्याय, धनकृष्ण (२०८०), नेपाली कवि र कविता दोस्रो संस्करण, ड्रिमल्यान्ड प्रकाशन।
त्रिपाठी, वासुदेव (२०३२), नेपाली कविताको सिंहावलोकन, साभा प्रकाशन।
प्रसाईं, नरेन्द्रराज (२०५७), नेपाली साहित्यका समालोचक र समालोचना, एकता प्रकाशन।
बन्धु, चूडामणि (२०६०), देवकोटा, साभा प्रकाशन।
बराल, कृष्णहरि (२०६४), गजल सिद्धान्त र परम्परा, साभा प्रकाशन।
भण्डारी, पारसमणि (२०६३), काव्य विवेचना, विद्यार्थी पुस्तक भण्डार।
भण्डारी, पारसमणि (२०६६), नेपाली कविता काव्य, विद्यार्थी पुस्तक भण्डार।
रिसाल, राममणि (२०६०), नेपाली काव्य र कवि, साभा प्रकाशन।
लुइटेल, खगेन्द्रप्रसाद (२०६०), कविता सिद्धान्त र नेपाली कविताको इतिहास, ने.रा.प्र.प.।
शर्मा, मोहनराज र श्रेष्ठ, दयाराम (२०४६), नेपाली साहित्यको संक्षिप्त इतिहास, साभा प्रकाशन।
शर्मा, सुकुम (२०६४), नेपाली भाषा साहित्यमा आन्दोलन, एकेडमी बुक सेन्टर।
श्रेष्ठ, रमेश (२०३५), नेपाली कविताका प्रवृत्ति, साभा प्रकाशन।
सुवेदी, अभि (सम्पा.) (२०५५), समकालीन नेपाली कविता, ने.रा.प्र.प.।

[आचार्य, भानुभक्तको (१९१०), प्रश्नोत्तरमालाको श्लोक ३, ४, ७, ८, ९, ११, १४, १९, २२, २५, ३२, ३७ का पछिल्ला दुई हरफ, र ३८ का पहिला दुई हरफ तथा ४३ औं श्लोक गरी जम्मा १३ श्लोक मात्र अध्ययन अध्यापन गराउने (एकाइ दुईका लागि)]।